

Кудлай А.О., аспірант відділу
інтеграції освіти і науки
Інституту вищої освіти
НАПН України.

АВАРІЯ НА ЧАЕС: МЕДИЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Чорнобильська аварія у 1986 р. була найважчою аварією в історії світової атомної промисловості й викликала величезний викид радіонуклідів на значні території в Україні, Білорусі та Росії. Досі, через 30 років після аварії, організації ООН та представники трьох постраждалих країн розглядають її наслідки для здоров'я людей і навколишнього середовища та соціально-економічні наслідки [1, с. 15].

Тоді, 26 квітня 1986 р., найбільші дози отримали аварійні робочі й персонал станції, всього близько 1000 осіб, у перші дні після аварії, і це виявилось фатально для деяких з них. Згодом понад 600 000 осіб були зареєстровані як аварійні робочі («ліквідатори»). У той час багато хто з них отримав високі дози випромінювання під час роботи, а більшість жителів районів, названих «забрудненими» в Україні, Білорусі та Росії (більше п'яти млн. осіб), отримали відносно невеликі рівні опромінення, які можна порівняти з природним радіаційним фоном. Захисні заходи, проведені владою, включаючи евакуацію людей з найбільш забруднених місць, значно знизили опромінення і вплив на здоров'я радіації, викликованої аварією. Проте, ця аварія була гуманітарною трагедією і мала значні наслідки для здоров'я людей і навколишнього середовища, а також і соціально-економічні наслідки.[2, 121]

Сьогодні рак щитовидної залози у дітей, обумовлений випаданням радіоактивних ізотопів йоду, є одним з основних наслідків аварії для здоров'я. Дози у щитовидній залозі, отримані в перші місяці після аварії, були особливо високими у осіб, які були тоді дітьми і пили молоко з високими рівнями

радіоактивного йоду. До 2002 р. було діагностовано понад 4000 випадків раку щитовидної залози у цій популяції; і дуже ймовірно, що велика частина цих випадків обумовлена радіоактивних ізотопів йоду. Крім драматичного зростання захворюваності на рак щитовидної залози серед осіб, опромінених у дитячому віці, не було чітко показано збільшення захворюваності на рак чи на лейкемію внаслідок опромінення у інших груп населення, які зазнали найбільшого впливу. Проте було зазначено зростання психологічних проблем у населення, ускладнене недостатнім інформуванням про дію радіації, а також соціальним і економічним занепадом, що послідував за розпадом Радянського Союзу. Й до сьогодні неможливо достовірно визначити число випадків смертельних ракових захворювань, викликаних опроміненням внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, як і фактичний вплив стресу і страху, викликаних самою аварією і реагуванням на неї. Невеликі відмінності в припущеннях, що стосуються радіаційних ризиків, можуть призвести до великих відмінностей у прогнозованих медичних наслідків, які є через це вкрай невизначеними. Міжнародна група експертів склала прогнози для приблизної оцінки можливих медичних наслідків аварії та надання допомоги в плануванні ресурсів для громадської охорони здоров'я. Прогнози показують, що серед категорій населення, які зазнали найбільшого опромінення (ліквідаторів, евакуйованих осіб і жителів так званих «зон суворого контролю»), загальна смертність від раку в результаті опромінення, пов'язаного з аварією на Чорнобильській АЕС, можливо ще зросте на декілька відсотків. Таке збільшення може скласти в кінцевому підсумку до декількох тисяч випадків смертельних ракових захворювань на додаток до очікуваних серед цих категорій населення ста тисячам смертей від раку внаслідок інших причин. Тому, це підвищення буде вкрай важко виявити навіть при дуже ретельних довгострокових епідеміологічних дослідженнях.

Також після 1986 р. рівні випромінювання в навколишньому середовищі знизилися в декілька сотень разів у результаті природних процесів і прийнятих контрзаходів. Таким чином, більшість «забруднених» територій зараз безпечні для проживання і економічної діяльності. Проте в чорнобильській зоні відчуження і в ряді невеликих районів деякі обмеження на землекористування необхідно зберегти протягом майбутніх десятиліть. Влада прийняла багато успішних заходів для ліквідації наслідків аварії. Однак результати недавніх досліджень показують, що напрям нинішніх зусиль слід змінити [5, 89].

Як висновок, у подальші роки пріоритет повинен бути наданий соціально-економічному відновленню постраждалих регіонів України, Білорусі та Росії, а також подоланню психологічного тягаря у широких верств населення та учасників ліквідації наслідків аварії. Додатковими пріоритетами для України є поступове відновлення чорнобильської зони відчуження, включаючи забезпечення безпечного поводження радіоактивними відходами. Важливе значення має збереження спеціальних знань, накопичених у ході ліквідації наслідків аварії. Ймовірно, вчені будуть продовжувати довгострокові цілеспрямовані дослідження деяких аспектів екологічних, медичних і соціальних наслідків аварії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В. П., «Уроки Чорнобиля: радіація, життя, здоров'я». — К.: «Знання», 1989. — 264 с.
2. Білявський Г. А., Падун М. М., Фурдій Р. С., «Основи загальної екології». — К.: — «Знання», 1995. — 336 с.
3. Возняк В. Я., Коваленко А. П., Троїцький С. Н., «Чорнобиль: події і уроки. Питання і відповіді». М.: — «Політвидавництво», 1989 — 464 с.

4. Губарєв В. С., «Заграва над Прип'яттю». — М.: «Рад. письменник», —1987. — 192 с.

5. Койлов В. Г. «За межею милосердя». - Дніпро.: «Промінь», 1990. — 190 с.

6. «Чорнобиль: події і уроки». Під ред. Є. І. Ігнатенка, М.: — «Політвидавництво», 1989. — 420 с.